УДК 342.7; 342.9 (477)
DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/22

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF MILITARY SERVICEMEN AND THEIR FAMILY MEMBERS

Чеховська І.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри цивільного права та процесу
Державний податковий університет
orcid.org/0000-0002-7030-2456

У статті здійснено аналіз діючого механізму адміністративно-правового забезпечення психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей. Виокремлено основні елементи змісту поняття «адміністративно-правове забезпечення». До них віднесено: а) адміністративно-правове регулювання; б) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення; в) реалізацію адміністративно-правових норм; г) встановлені нормами адміністративного права гарантії реалізації прав людини і громадянина. Сформульовано авторське визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей».

Встановлено, що у період 2014–2017 рр. не було сформовано нормативно-правову основу для отримання безоплатного доступу військовослужбовців та членів їх сімей до послуг з психологічної реабілітації; не передбачено коштів в Державному бюджеті країни цільового спрямування на надання психологічної допомоги; не було розроблено порядок надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей, не було забезпечено кадрами відповідної кваліфікації. Доведено, що послуги з психологічної реабілітації в цей період надавались переважно волонтерами і за рахунок волонтерських організацій.

Доведено, що з 2019 по 2023 рр формується нормативна основа для надання допомоги ветеранам війни, членам їх сімей, відбувається трансформація повноважень окремих суб'єктів в напряму удосконалення координації (контролю), моніторингу за наданням психологічної допомоги. Запроваджується Реєстр суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей та Єдиний державний реєстр ветеранів війни.

Запропоновано посилити державний контроль за бюджетними коштами спрямованими на психологічну допомогу з урахуванням інформації, що міститься у створених реєстрах; активізувати інформаційну кампанію щодо необхідності проходження коригуючих програм ментального здоров'я, запровадити обов'язковий медичний огляд для ветеранів війни протягом 5 років щорічно.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, військовослужбовці, воєнний стан, ветеран війни, медична допомога, ментальне здоров'я, психологічна допомога, психологічна реабілітація, член сім'ї.

The article analyzes the current mechanism of administrative and legal support for psychological rehabilitation of military personnel and their family members. The main elements of the content of the concept of "administrative and legal support" are identified. These include: a) administrative and legal regulation; b) subjects of administrative and legal support; c) implementation of administrative and legal norms; d) guarantees established by administrative law for the implementation of human and civil rights. The author's definition of the concept of "administrative and legal support for psychological rehabilitation of military personnel and their family members" is formulated.

It was established that in the period 2014–2017. no regulatory and legal basis was formed for obtaining free access of military personnel and their family members to psychological rehabilitation services; no funds were provided in the State Budget of the country for the purpose of providing psychological assistance; The procedure for providing psychological assistance to war veterans and their family members was not developed, and appropriately qualified personnel were not provided. It has been proven that psychological rehabilitation services during this period were provided mainly by volunteers and at the expense of volunteer organizations.

It is proven that from 2019 to 2023, a regulatory framework is being formed for providing assistance to war veterans and their family members, and the powers of individual entities are being transformed in the direction of improving coordination (control), monitoring of the provision of psychological assistance. The Register of entities providing psychological assistance services for veterans and their family members and the Unified State Register of War Veterans are being introduced.

It is proposed to strengthen state control over budget funds allocated for psychological assistance, taking into account the information contained in the created registers; to intensify an information campaign on the need to undergo corrective mental health programs, to introduce a mandatory medical examination for war veterans for 5 years annually.

Key words: administrative and legal support, military personnel, martial law, war veteran, medical care, mental health, psychological assistance, psychological rehabilitation, family member.

Актуальність. В умовах військових загроз все більшу увагу привертають проблеми пов'язані із неможливістю переважної більшості громадян України стабілізувати свій психо-емоціональний стан. Насамперед це стосується військовослужбовців, які брали участь у бойових діях. Незважаючи на численні публікації щодо доцільності звернення по психологічну допомогу доводиться констатувати, що незначна частка військовослужбовців проходить психологічну реабілітацію. Так, за даними Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) у 2017 році лише 42% звільнених в запас військовослужбовців – учасників антитерористичної операції, пройшли обов'язковій медичний огляд. Серед цієї категорії військовослужбовців лише 21% пройшли психологічну реабілітацію [1, с. 11]. Ігнорування психологічних розладів призводить до погіршення психологічного стану і обумовлює психіатричні розлади. Проблема самогубств і психічних розладів серед військовослужбовців спостерігається ще з 2014 року. Так, за даними Військової прокуратури, щотижня в зоні бойових дій на Сході України вчиняли самогубство 2–3 військовослужбовці. Загалом з початку 2014 року наклали на себе руки близько 600 ветеранів АТО [2].

З початком повномасштабного вторгнення рф в Україну ситуація ще більше загострилась через відсутність сформованої системи психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей. Наразі доводиться констатувати, що кількість військовослужбовців, що потребують психологічної реабілітації щорічно збільшується з одного боку, а з іншого – має місце ігнорування потреби звернення за психологічною допомогою, також спостері-

© Чеховська І.В., 2025
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

гається нестача фахівців і закладів, що можуть надавати такі послуги. Так, за інформацією Центру громадського здоров'я вже сьогодні 60-80% військовослужбовців потребують психологічного відновлення, проте «більшість військових не хочуть звертатися за психологічною допомого» через суспільну стигму пануючу у суспільстві [3]. За результатами дослідження «Програма реінтеграції ветеранів» більше половини (66%) ветеранів, які не продовжують службу відчували певні труднощі при переході до цивільного життя. Проте жодного разу не зверталися по психологічну допомогу 63% ветеранів і 69% діючих військовослужбовців. Доводиться констатувати, що 65% військовослужбовців мають бойову психічну травму, 60-80% через деякий час після стресу стикаються з посттравматичним стресовим розладом (далі – ПТСР), 35% – отримують стійкі порушення психіки, які залишаються на все життя [4] (данні 2025 року).

Відтак доводиться констатувати наявність проблеми неналежного адміністративно-правового забезпечення психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській науковій спільноті питання надання психологічної допомоги та реабілітації учасників бойових дій активно досліджуються провідними вченими, серед яких – О. Гавловський, І. Голованова, О. Овчаренко, А. Дуля, О. Хміляр та інші. Їхні наукові праці зосереджені на вивченні та розробці ефективних методів і підходів до надання психологічної підтримки ветеранам з урахуванням міжнародного досвіду та національних особливостей.

Проблемам правового регулювання соціального захисту, медичної реабілітації, психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях присвячено праці В. І. Алещенко, Л. Беккета, К. В. Бортняк, О. С. Верби, О. В. Герасименко, М. К. Золотарьової, Г. Кента, І. М. Копотуна, Н. М. Мась, Т. П. Макарової, М. А. Микитюка, В. В. Покотило, С. В. Пєткова, Н. А. Сторожук, А. Г. Чубенка, О. Ф. Хміляр, О. М. Щербініна та інших.

Водночас, не применшуючи значення проведених досліджень, питанням адміністративно-правового забезпечення психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей в сучасних умовах не приділено належну увагу.

Мета статті. Здійснення аналізу діючого механізму адміністративно-правового забезпечення психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей, виокремлення недоліків та розробка пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на досить поширене використання поняття «адміністративно-правове забезпечення» у наукових працях, присвячених адміністративно–правовій проблематиці, доводиться констатувати, що юридична наука ще не виробила загальноприйнятих підходів до розуміння його змісту [5]. Проте варто виокремити основні елементи цього поняття, які найбільш вдало відображають його зміст. До таких відносять: а) адміністративно-правове регулювання; б) реалізацію адміністративно-правових норм; в) встановлені нормами адміністративного права гарантії реалізації прав людини і громадянина [6, с. 82]. Р. В. Ігонін звертає увагу на те, що включення до складу поняття адміністративно–правового забезпечення визначених І. О. Ієрусалімовою складових, з одного боку, дозволяє більш чітко встановити «місцезнаходження» даного поняття стосовно системи ключових понять адміністративно–правової науки серед яких: «адміністративно–правове регулювання» і «реалізація адміністративно–правових норм». З іншого – включивши в зміст поняття адміністративно–правового забезпечення поняття «реалізація адміністративно–правових норм» і «гарантії реалізації прав людини і громадянина" автор акцентує увагу на реальності «забезпечення», трансформуючи так дане поняття із сфери можливого у сферу здійсненого, що загалом відповідає його сутнісним характеристикам.

Проте недоліком такого підходу до розуміння змісту поняття «адміністративно–правового забезпечення», на думку Р. В. Ігоніна, є те, що науковець не бере до уваги суб'єктів владних повноважень, які реалізують (застосовують) норми адміністративного права в своїй діяльності [7, с. 44].

Досліджуючи адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх, Т. Г. Корж-Ікаєва робить висновок, що це сукупність адміністративно-правових заходів, спрямованих на створення відповідних умов для ефективної реалізації, охорони, захисту й відновлення порушених прав і свобод неповнолітніх. Головними його ознаками є: 1) сукупність адміністративно-правових заходів і засобів; 2) система гарантій; 3) відповідні умови реалізації, їх охорона, захист та відновлення; 4) регулювання переважно нормами адміністративного і конституційного права. Механізм адміністративно-правового забезпечення авторка визначає як цілісну систему адміністративно-правових норм та структурно взаємопов'язаних між собою суб'єктів адміністративно-правового забезпечення, які створюють надійні умови для реалізації, охорони, захисту й відновлення [8, с. 7–8].

Цілком погоджуємось із позицією ученого і, екстраполюючи це твердження на предмет нашого дослідження, маємо можливість виокремити чотири основні елементи змісту поняття «адміністративно-правове забезпечення». До них відносимо: а) адміністративно-правове регулювання; б) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення; в) реалізацію адміністративно-правових норм; г) встановлені нормами адміністративного права гарантії реалізації прав людини і громадянина. Відтак під адміністративно-правовим забезпеченням психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей розуміємо діяльність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення спрямовану на створення відповідних умов для ефективної реалізації права на отримання психологічної реабілітації військовослужбовцями та членами їх сімей.

Як слушно зазначають В. В. Стасюк і Ю. А. Федоренко «психологічна допомога є важливим чинником, що сприяє успішній адаптації військовослужбовців до нових умов життя після завершення бойових дій». Основною метою такої допомоги, на думку учених, є відновлення та зміцнення зв'язків військовослужбовців і членів їхніх сімей із природним, соціальним і культурним середовищем, а також підтримка їхньої здатності до осмислення реальності зовнішнього світу у співвіднесенні з власними внутрішніми переживаннями. Для цього підкреслюють учені кожен учасник бойових дій повинен мати доступ до комплексної психологічної та медичної реабілітації [9, с. 229]. Безоплатний доступ до такої допомоги мають право отримати особи, які звільняються або звільнені з військової служби з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, члени сімей таких осіб, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, визначені Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [10]. Про це йдеться у статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [11].

Акцентуємо увагу на те, що з 2014 по 2017 роки спеціальних норм щодо реабілітації військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, законодавством не було передбачено. Протоколи зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі (ПТСР),

затверджені Наказом МОЗ «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі» №121 від 23.02.16 р., були єдиним документом, який стосувався реабілітації військовослужбовців. Однак протоколи регулюють вузькоспеціалізоване питання ПТСР і надання допомоги військовослужбовцям у закладах Міністерства охорони здоров'я України. Порядку надання допомоги при інших захворюваннях та розладах, які можуть спіткати людину, що пройшла через бойові дії, законодавством не було встановлено.

За інформацією Міністерства охорони здоров'я України, фахівці з фізичної реабілітації на постійній основі залучались до реабілітаційного процесу в госпіталях для ветеранів війни та закладах охорони здоров'я, що здійснювали, у зазначений період, реабілітацію демобілізованих військовослужбовців. Через нестачу кадрів до реабілітаційного процесу звільнених зі служби військовослужбовців також залучались студенти та волонтери. За висновком громадської організації «Всеукраїнська правозахисна організація «Юридична сотня» щодо виконання Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції надання психологічної допомоги військовослужбовцям у період 2014–2017 рр. здійснювалась переважно силами приватних психологів та волонтерів [1, с. 23].

Починаючи з 2017 року психологічна реабілітація надається за рахунок коштів державного бюджету згідно бюджетної програми КПКВК 1501040 «Заходи із психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та членів їх сімей (при здійсненні заходів із психологічної реабілітації), членів сімей загиблих (померлих) таких осіб, виготовлення для них бланків посвідчень та нагрудних знаків» для осіб, яким установлено статус: учасника бойових дій (п.19-21 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон) [11]; особи з інвалідністю внаслідок війни (п.10-14 ч. 2 ст. 7 Закону); учасника війни (п. 13 ст. 9 Закону); постраждалого учасника Революції Гідності (ст. 16 Закону); члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни (абз. 4 п. 1 ст. 10 Закону); члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України (ст. 10 Закону [11]. До отримувачів послуг належать також члени сім'ї учасника бойових дій; особи з інвалідністю внаслідок війни; учасника війни; постраждалого учасника Революції Гідності зазначених вище категорій.

На період воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування до отримувачів послуг належать також військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані, добровольці Сил територіальної оборони) Збройних Сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, Держспецтрансслужби, військовослужбовці військових прокуратур, поліцейські, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці МВС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, ДСНС, Державної кримінально-виконавчої служби, співробітники Служби судової охорони, особи, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, інших утворених відповідно до законів військових формувань, які брали безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, та члени їх сімей.

Наведене вище дозволяє зробити висновок по те, що безкоштовний доступ до психологічної реабілітації за рахунок коштів державного бюджету згідно бюджетної програми КПКВК 1501040 передбачено лише для осіб, яким установлено відповідний статус. Натомість члени сімей таких осіб позбавлені такої можливості, хоча Законами України [10; 11] такий доступ передбачено.

Окрім визначених законодавцем суб'єктів – отримувачів безоплатної психологічної допомоги у 2017 році було затверджено Порядок проведення психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях [12] та Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях [13]. Тобто виходить спочатку затверджують Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із психологічної реабілітації у липні 2017 року, а сам Порядок проведення психологічної реабілітації у грудні 2017 року. Тобто кошти з державного бюджету з липня по грудень 2017 року або не надавались або надавались без чітко визначеного механізму організації проведення психологічної реабілітації. У Порядку проведення психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях зазначено, що психологічна реабілітація передбачає надання таких послуг як: психологічна діагностика; психологічна просвіта та інформування; психологічне інформування; психологічне консультування; психологічна підтримка і супроводження; психотерапія; групова робота; декомпресія (п. 5) [12]. Порядком передбачено особисте звернення або звернення законного представника особи, якій потрібно пройти психологічну реабілітацію до замовника послуг. Враховуючи наведену вище статистику що доводить ігнорування військовослужбовцями потреби у проходженні такої реабілітації вважаємо, що слід було б передбачити обов'язкове проходження медичного огляду військовослужбовцями (у тому числі демобілізованими) і за результатами огляду – психологічної реабілітації.

У 2019 році було створено Єдиний державний реєстр ветеранів війни [14]. Відповідальним за створення зазначеного реєстру визначено Міністерство у справах ветеранів. До реєстру повинні бути занесені відомості про ветеранів війни (учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та учасників війни); осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; постраждалих учасників Революції Гідності; членів сімей осіб та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України (абз.5 п. 2 [14]). У реєстрі має фіксуватися факт отримання послуг із психологічної допомоги (абз.13 пп. 5 п. 5 [14]). Отже, можна за допомогою реєстру встановити кількість осіб, які отримали такі послуги. Розпорядником та держателем Реєстру є Мінветеранів (п.8 [14]). Також було сформовано Реєстр постачальників послуг із психологічної реабілітації для ветеранів і членів їх сімей. У 2023 році у зв'язку з набранням чинності постанови Кабінету Міністрів України від 04.12.2023 № 1270 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 497 і від 29 листопада 2022 р. № 1338» [15] Реєстр постачальників послуг із психологічної реабіліта-

ції для ветеранів і членів їх сімей перетворено на Реєстр суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей. Реєстр суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей – це інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення реєстрових даних щодо суб'єктів надання послуг і їх фахівців з надання послуг із психологічної допомоги, які мають право надавати послуги із психологічної допомоги отримувачам послуг відповідно до Порядку та умов надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб [16]. У Порядку визначено термін «психологічна реабілітація» як «діяльність, що спрямована на відновлення та підтримку функціонування особи у фізичній, емоційній, інтелектуальній, соціальній та духовній сфері із застосуванням методів психологічної та психотерапевтичної допомоги у формі психотерапії, психологічного консультування, першої психологічної допомоги, кризового психологічного втручання» [16]. Тобто у порівнянні із змістом поняття «реабілітаційна допомога» наведеному у Порядку проведення психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях [12] новий термін є більш вдалим оскільки містить не конкретний перелік послуг, а визначає діяльність, що спрямовується на подолання великого спектру проблем із застосуванням методів психологічної та психотерапевтичної допомоги у формі психотерапії, психологічного консультування, першої психологічної допомоги, кризового психологічного втручання. У затвердженому Порядку також визначено рівні надання психологічної допомоги: перший рівень включає соціально-психологічну підтримку та надання соціальних послуг, зокрема соціального супроводу, соціальної адаптації, консультування; другий рівень, що включає психологічну допомогу; третій рівень, що включає комплексну медико-психологічну допомогу [16]. Також у Порядку виписаний механізм звернення отримувачів послуг за психологічною допомогою, чітко визначено організацію надання психологічної допомоги другого та третього рівня, а також визначено тарифи на: відшкодування вартості наданих послуг із психологічної допомоги другого рівня, які надаються фахівцями усім категоріям отримувачів послуг; відшкодування вартості наданих послуг із психологічної допомоги, які надаються мультидисциплінарними командами суб'єкта надання послуг; вартість наданих послуг із психологічної допомоги у сімейній та груповій формі одній особі протягом однієї години одним фахівцем; фактична вартість наданих послуг із психологічної допомоги за місяць за кожним договором про відшкодування вартості наданих послуг із психологічної допомоги. Відповідальним за відшкодування суб'єктам надання послуг вартості наданих послуг із психологічної допомоги на підставі поданих в установленому законодавством порядку звітів про послуги, які надані у звітному періоді відповідно до укладених договорів про відшкодування вартості наданих послуг із психологічної допомоги, в межах встановлених бюджетних асигнувань та актів наданих послуг визначено Науково-навчальний експертний центр "Бородянка" (п. 71 [16]).

Отже, починаючи з 2023 року формується певна система орієнтована на надання психологічної допомоги (у тому числі психологічної реабілітації) для ветеранів війни, членів їх сімей.

Також варто відмітити і позитивну трансформацію повноважень Міністерства у справах ветеранів [17] у тому числі і у напрямку координації (контролю) за наданням психологічної допомоги, а також ведення Реєстру суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей.

Висновки. Сформульовано авторське визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей». Це діяльність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення спрямована на створення відповідних умов для ефективної реалізації права на отримання психологічної реабілітації військовослужбовцями та членами їх сімей.

Встановлено, що психологічна реабілітація, яка надавалась за рахунок коштів державного бюджету згідно бюджетної програми КПКВК 1501040 «Заходи із психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та членів їх сімей (при здійсненні заходів із психологічної реабілітації), членів сімей загиблих (померлих) таких осіб, виготовлення для них бланків посвідчень та нагрудних знаків» передбачена лише для осіб, яким установлено відповідний статус. Натомість члени сімей таких осіб були позбавлені такої можливості, хоча Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» безоплатний доступ до психологічної реабілітації таких категорій передбачено.

Встановлено, що у період 2014-2017 рр. не було сформовано нормативно-правову основу для отримання безоплатного доступу військовослужбовців та членів їх сімей до послуг з психологічної реабілітації; не передбачено коштів в Державному бюджеті країни цільового спрямування на надання психологічної допомоги; не було розроблено порядок надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей, не було забезпечено кадрами відповідної кваліфікації. Послуги з психологічної реабілітації в цей період надавались переважно волонтерами і за рахунок волонтерських організацій.

Доведено, що з 2019 по 2023 рр формується нормативна основа для надання допомоги ветеранам війни, членам їх сімей. Формується система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення психологічної допомоги (у тому числі психологічної реабілітації), відбувається трансформація повноважень окремих суб'єктів в напряму удосконалення координації (контролю), моніторингу за наданням психологічної допомоги. Запроваджується Реєстр суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей та Єдиний державний реєстр ветеранів війни.

Запропоновано посилити державний контроль за бюджетними коштами спрямованими на психологічну допомогу з урахуванням інформації, що міститься у створених реєстрах; активізувати інформаційну кампанію щодо необхідності проходження коригуючих програм ментального здоров'я, запровадити обов'язковий медичний огляд для ветеранів війни протягом 5 років щорічно, далі за бажанням.

Перспективним напрямом дослідження вважаємо аналіз забезпечення органами публічної адміністрації встановлених нормами адміністративного права гарантій реалізації прав військовослужбовців та членів їх сімей при отриманні психологічної допомоги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний звіт Виконання Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції. *Громадська організація «Всеукраїнська правозахисна організація «Юридична сотня»*. 2017 р. 44 с. URL: https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Analitic_Report_2017_359r.pdf

2. Устінов О. В. Охорона психічного здоров'я: почалося обговорення національного плану. *Український медичний часопис online*: *Сайт.* 22.03.2018. URL: https://www.umj.com.ua/article/122876/ohorona-psihichnogo-zdorov-ya-pochalosya-obgovorennya-natsionalnogo-planu

3. Психологічне відновлення ветеранів війни та адаптація до цивільного життя. URL: https://sil.media/p/psikhologichne-vidnovlennia-veteraniv-viini-ta-adaptatsiia-do-tsivilnogo-zhittia-847286-1152

4. Реалії реінтеграції ветеранів: аналітика для дій. *Сайт Програма реінтеграції ветеранів*. URL: https://veteran-reintegration.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/inf_reintegration-6.pdf

5. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46-50. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5311/1/%D0%9F%D1%80%D1%8F%D1%85%D1%96%D0%BD%20Nashp_2014_4_9.pdf

6. Ієрусалімова І. О.Механізм адміністративно – правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина : дис. …кандидата юрид. наук: 12.00.07. *Київ*, 2006. 205 с.

7. Чеховська І. В. Адміністративно-правове забезпечення державної сімейної політики в Україні: дис. … докт. юрид. наук. *Ірпінь*, 2014. 535 с.

8. Корж-Ікаєва Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх: автореф. дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. *Київ*, 2008. 17 с.

9. Стасюк В.В., Федоренко Ю.А. Психологічна реабілітація ветеранів збройних сил України, які брали участь у збройному конфлікті. *Психологія праці.* 2025. Випуск 70. С. 227-232. URL: http://habitus.od.ua/journals/2025/70-2025/43.pdf

10. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. *База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text

11. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. *База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text

12. Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1057. *База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2017-%D0%BF/ed20200515#Text

13. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях: постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 497. *База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2017-%D0%BF/ed20200515#n11

14. Про єдиний державний реєстр ветеранів війни: постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2019 р. № 700. *База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-2019-%D0%BF#Text

15. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 497 і від 29 листопада 2022 р. № 13386: постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2023 р. № 1270. *База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.* https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1270-2023-%D0%BF#Text

16. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. № 1338. *База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text

17. Міністерство у справах ветеранів війни України. Офіційний сайт. URL: https://mva.gov.ua/veteranam

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 11.12.2025
Дата публікації: 30.12.2025